

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Мария Живкова Грозева-Минкова,
Нов български университет, ПН 2.1. Филология

За дисертационния труд на Рамазан Бектеши на тема: „**Albanian-Americans – Identity, Language Preferences and Code-Switching**“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в ПН 2.1. Филология

Представеният за оценка дисертационен труд е написан на английски език и е в обем 139 стандартни страници, структуриран в седем глави, библиография и три приложения. Приложенията съдържат анкетите и интервютата, с помощта на които са събрани данните за изследването. Избраният проблем за идентичността на албано-американците и превключването на езиковия код е изключително интересен от различни аспекти: междукултурен, социален, социолингвистичен, психолингвистичен, езиковедски, политически, комуникативен. От теоретична гледна точка на базата на събраните емпирични данни са подложени на проверка различни хипотези за значението и ролята на възрастта, времето на престой и сплотеността на етническата група за адаптацията и интегрирането на имигрантите в новото (американското) общество. Тук ще посоча, че това е първо изследване върху превключването на кодовете в процеса на комуникация от страна на имигрантите от албански произход в САЩ. Проблемът е интересен, тъй като може да намери практическо приложение в чуждоезиковото обучение за изграждането на успешни комуникативни стратегии.

Изследването на Рамазан Бектеши е насочено към превключването на кодовете в процеса на общуване от албански имигранти на английски език. Целта е да се разкрият причините за превключване на кода в дискурса, като се отчетат пол, възраст в момента на имиграция, продължителност на престоя, отношение към родния език, който в случая не е доминантен. Превключването на кодовете се изследва в двете посоки от Л2 (английски) към Л1 (албански) и обратно. За постигането на поставената цел авторът си поставя задачата да установи следното:

- (1) В кои комуникативни ситуации албанските американци превключват езиковите

кодове.

(2) При кои езикови функции най-често се наблюдава превключване на езиковите кодове.

(3) Кои езикови равнища са най-застъпени в процеса на превключване.

(4) Да се определят личностните характеристики, влияещи върху смяната на езиковите кодове.

В съответствие с така поставените задачи в това интердисциплинарно изследване Р. Бектеши избира социолингвистичния, социокултурния и психолингвистичния подход и разработва за целите на анализа два инструмента за събиране на данни: (1) анонимен въпросник, базиран онлайн и (2) частично режисирано интервю. Чрез анонимния въпросник с достатъчно представителен брой участници (72) са събрани данни сред албано-американците от първо поколение за пол, възраст, възраст на пристигане в САЩ, продължителност на престоя в САЩ, социалната и обществена активност, отношението към родния език и култура, предпочитания към използването на Л1 или Л2 в различни комуникативни ситуации. За съжаление, не е включен факторът „образование“, който оказва влияние върху темпото и степента на усвояване на Л2.

Проведените интервюта са с много малък брой участници – 14, а тъкмо чрез тях се цели установяването на случаите на превключване на езиковите кодове неговите функции в процеса на комуникация, както и в каква степен то се явява успешна стратегия. Този факт релативира до голяма степен получените резултати и ги прави само ориентировъчни.

За правилната и обективна интерпретация на събраните данни Р. Бектеши предлага кратък преглед на историята на албано-американската общност. Важно за разбирането на изследваното явление представянето на основните отлики между албанския и английския език. Тук бих отбелязала следната неточност: Албанският език не е единствен индоевропейски език, в който се удвоява допълнението като клитика (вж. стр. 57). Това е явление е характерно за езиците от Балканския езиков съюз и се среща в български, македонски и румънски езици, като за произхода му се спори. Изследвано е редица български и чуждестранни българисти, например Л. Милетич още през 1937 г., Св. Иванчев, Ю. Маслов, Х. Валтер, Р. Ницолова и мн. др. Некоректно е и цитирането на сърбо-хърватски (с. 70), които следва да се посочват като „сърбски“ и „хърватски“.

При представянето на вижданията за превключването на кодовете бих препоръчала да се вземат под внимание публикациите на Е. Тароун, К. Ферх, Г. Каспер, Ш. Блум-Кулка, Е. Бялисток и мн. др. за комуникативните стратегии. Интересен е въпросът, какво

би било езиковото поведение на респондентите при комуникация с партньори, които не знаят или имат минимални знания на съответния Л1 или Л2. Такива превключвания на езиковите кодове са описани в редица публикации и показват, че в зависимост от темата на разговор, участниците и комуникативната ситуация тази стратегия може да бъде разглеждана като успешна.

В резултат на проведеня анализ Р. Бектеши дава отговор на всички поставени задачи: Представя кратка социо-културна и демографска характеристика на албанската общност в САЩ. На основата на получените данни са направени изводи самоопределянето на идентичността на членовете на тази общност, като авторът намира потвърждение на тезата за „хибридната идентичност“ (U. Weinrich 2013), като счита, че при децата е по-правилно да се говори за „транскултурна идентичност“ (Falicov 2002). Преобладаващата част от албанските имигранти се определят като албано-американци (72%), но същевременно са напълно интегрирани в американското общество. Данните на Р. Бектеши потвърждават психолингвистичните изследвания за влиянието на възрастта върху усвояването на Л2 и подкрепят тезата, възприета от автора, че имигриралите като деца следва да бъдат разглеждани като „второ поколение“ имигранти. По отношение на основната цел на изследването – превключването на езиковите кодове – докторантът посочва референтната функция като най-честотна. Превключването освен това засяга всички езикови равнища, като най-засегнати от явлението са съществителните имена, при които се елиминират падежните окончания. От практическа гледна точка са интересни изводите и наблюденията за причините превключването на езиковите кодове: езикова икономия, емоционална мотивация, отбягване на думи-табу. При последните възниква въпросът, дали се прибегва до преквлючване вместо до евфемизми и какви са причините. Незасегнатата остава и темата за запълването на паузите при разговор, което носи ярки културни характеристики и лесно се трансферира.

При по-нататъшни изследвания на този проблем, каквито докторантът заявява, е препоръчително да бъде увеличен броя на анкетираните лица, което при посочения размер на етническата група е напълно възможно. Втората ми препоръка се отнася до самото провеждане на интервюто, което да се води от лице, което владее в не особено висока степен езика-цел (английски). Интересно би било също така да се запишат спонтанни разговори между албано-американци на тема, предполагаща превключване на езиковите кодове. Бих посочила още, че е необходимо да се разшири обсега на проучената литература и особено в частта за анализа на грешки, междинния език и комуникативните стратегии.

Дисертационният труд на Рамазан Бектеши е много добре структуриран, всяка стъпка е добре обоснована. Докторантът показва умение за работа с емпиричен материал и аналитичен подход към теоретичните източници.

Авторефератът отразява точно структурата на дисертационния труд, липсва обаче извеждането на приносните моменти от изследването.

Докторантът е приложил три публикации по темата: една в Годишника на департамент „Чужди езици и култури“ на НБУ и две в International Journal KNOWLEDGE, в които авторът разглежда както превключването на езикови кодове, така и проблеми на преподаването на английски език като чужд.

Независимо от направените по-горе бележки и препоръки, бих искала да посоча, че Р. Бектеши показва добро умение да формулира изследователските си цели и задачите и с изследването си доказва уменията си за работа с апарата на социолингвистичните и межкултурните изследвания. Особено добро впечатление прави уменията му да структурира изследването си и да интерпретира добре обосновано получените резултати.

Посочените качества на изследването, прецизността на анализа и приносните моменти ми дават основание да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на РАМАЗАН БЕКТЕШИ **научно-образователната степен „ДОКТОР“**.

Дата 10.08.2019 г.

Подпис.....

Проф. д.ф.н. Мария Грозева